

بررسی تاثیر موضوع یا درس آزاد بر خلاقیت و زندگی دانش آموزان

مرضیه محمدی^۱

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش بررسی تاثیر موضوع یا درس آزاد بر خلاقیت و زندگی دانش آموزان است. در این پژوهش دانش آموزان در موضوع آزاد تشویق می شوند که تمامی افکار، درد دل، شادی و ناراحتی و ... را بنویسند تا به خود شناسی و حتی شناخت دیگر دانش آموزان برسند و قدرت خلاقیت و نویسندگی و... در آنها افزایش یابد. در این پژوهش که جامعه آماری آن شامل دانش آموزان دختر مقاطع (راهنمایی و دبیرستان) در مناطق (۱۳ و ۶) می باشند که تعداد آنها (۳۳۹ و ۳۲۰) نفر است. و از بین آنها تعداد ۱۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده اند. روش تحقیق در این پژوهش، به صورت توصیفی و پیمایشی است ابزار گردآوری اطلاعات در این مطالعه پرسشنامه می باشد که شامل اطلاعاتی درباره ی میزان تاثیر درس آزاد بر پیشرفت، خلاقیت دانش آموزان می باشد که به صورت ۵ سوال بسته آورده شده است. نتایج به دست آمده بیانگر وجود رابطه ی معنادار بین میزان تاثیر درس یا موضوع آزاد بر خلاقیت دانش آموزان مقاطع (راهنمایی و دبیرستان) است.

کلمات کلیدی: (درس آزاد، خلاقیت، دانش آموز)

۱. دانشجوی کارشناسی زبان و ادبیات فارسی دانشکده شهید باهنر تهران (فرهنگیان)

نشانی پست الکترونیکی: MarziyeMohammadi6324@gmail.Com

مقدمه

آزادی اسبی است خسته و لنگان که هر روز گلوله بارش می شود...

"امپراتور شعر شیرکو بیگس"

آزادی یعنی قبول تفاوت‌های انسانها برای رشد و شکوفایی در جهت خدمت به بشریت است. یکی از دلایل پیشرفت و به وجود آمدن مدنیت برای انسان های نخستین تقسیم کار بوده است. چون آنها درک کرده بودند که هر شخصی در زمینه ای توانایی دارد و به همین دلیل تقسیم کار صورت گرفت. و اصلی ترین دلیل برای رشد علم همین تفاوتها و اختلافها بوده است، زیرا هر کس از عینک تجربه ها و ژنتیک خود به زندگی و اتفاقات و پدیده های طبیعی نگاه می کند. و هر نگاه بعدی از این جریان را خواه درست یا اشتباه درک می کند. که به مرور زمان و آزمایش و خطا و تکامل انسان و بالا رفتن وزن مغز در نتیجه ی فرایند تکامل و کشف آتش و مابقی اتفاقات باعث شناخت و رشد علم شده است. هدف از این مقاله (تاثیر درس آزاد بر خلاقیت و زندگی دانش آموزان) است. درس آزاد تقریباً در همه ی پایه های ابتدایی و راهنمایی به میزان دو تا سه درس متناسب با عنوان فصل در قلمرو فرهنگ بومی آورده شده است.

➤ محدودیت هایی که در این پژوهش با آن مواجه بوده ام عدم سهولت دسترسی به سوالات استاندارد پرسشنامه بود.

پیشینه

در پژوهشی به جایگاه فرهنگ بومی در کتابها و برنامه ی درسی متوسطه ی اول پرداخته اند و در این مقاله به اهمیت ادبیات شفاهی (ادبیات عامیانه) پرداخته و معتقدند که درس آزاد فرصت خوبی برای کسب اطلاعاتی در زمینه ی اثار باستانی، شخصیت‌های برجسته ی میهنی، با ادبیات بومی، تاریخی و جغرافیای زادگاه خود دانش آموز است. (اشرفی زاده، فاطمه سادات (۱۳۹۴). عضو شورای نویسندگان صدای معلم).

گروه های آموزشی دوره ی دبستان ایجرود. (اسفند، ۱۳۸۹). بر این باورند که هدف از گنجاندن درس آزاد در کتب مقطع ابتدایی ارزش گذاری بر آداب و رسوم زندگی دانش آموزان، تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان، تقویت روحیه ی نویسندگی، خلاقیت و ابتکار در دانش آموزان و در نهایت زمینه سازی برای تمرکززدایی از تالیف کتب درسی می باشد.

با توجه به معتقدات و باورهای یاد شده، این دو گروه بیشتر به فرهنگ بومی و لزوم درس آزاد در کتب درسی و تقویت ان بر روحیه ی نویسندگی و ... دانش آموز می پردازند. اما این پژوهش بر آن است تا میزان تاثیر موضوع یا درس آزاد را بر زندگی دانش آموزان و میزان خلاقیت آنها و واقعیت‌هایی که در تنه ی اصلی متن به ان می پردازم بررسی می کند.

در این مقاله با توجه به اینکه جامعه ی اماری در اختیار می باشد، ابزار گرد آوری اطلاعات پرسشنامه می باشد.

آزاد^۱

درس آزاد درسی که فاقد موضوع و بی قید و بند است که در کتب درسی در فصل (ادبیات بومی) قرار داده شده است تا با مشارکت دانش آموزان عزیز و راهنمایی دبیران گرامی از گنجینه های فرهنگ سرزمینی در ادبیات زبان مادری در غنی سازی کتاب درسی، بهره برداری شود. برای تولید محتوایی این درس ها پیشنهاد می گردد به موضوع های متناسب با عنوان فصل در قلمرو فرهنگ، ادبیات بومی، ادب و سنن محلی، نیازهای ویژه ی جوانان و نوجوانانی پرداخته شود (کتب درسی، فارسی نهم، صفحه ۷. دوره ی اول متوسطه). (۱۳۹۵).

و اما ساختار درس آزاد چگونه است؟ چند صفحه ی سفید در کتابها جاخوش کرده اند که باید زحمت نوشتن آن را دانش آموزان، معلمان و احتمالاً گروه های آموزشی در سراسر کشور عهده دار شوند! دقیقتر که می شویم در می یابیم که این درس های آزاد همیشه در فصل ادبیات بومی جاخوش کرده اند؛ یعنی مولفان محترم خواسته اند از زیر بار نوشتن درسهای به نام ادبیات بومی هرمنطقه را به ساکنان آن منطقه سپرده اند نه اینکه خدای ناکرده گمان کنیم مولفان محترم خواسته اند از زیر بار نوشتن ادبیات بومی شانه خالی کنند، بلکه خواسته اند کار را به کاردان بسپارند و به ظاهر هم این کار بسیار منطقی و حساب شده است. (میرجعفری، سید اکبر. ۱۳۹۵). شاعر، نویسنده و پژوهشگر ادبیات . مجله ی همشهری.

خلاقیت

تاریخچه خلاقیت

خلاقیت میلی ذاتی است که در وجود انسان به ودیعه نهاده شده و انسان مظهر خلاقیت الهی است. خلاقیت برای تمامی عرصه های زندگی و سلامت فکر و روح انسان حیاتی است. اگر افراد گرفتار نظمی تکراری و مکانیکی شوند نابود خواهند شد. این یکی از تهدیدهایی است که تمدن ها به آن دچار می شوند.

بیشتر تمدن هایی که از بین رفته اند، نه فقط به دلیل تهدیدهای خارجی بلکه عمدتاً به واسطه تکرار مکررات و افول خلاقیت از میان رفته اند. با اطمینان می توان ادعا کرد که هیچ کدام از معضلات پیچیده ی بشری در هیچ جا و هیچ زمانی قابل رفع نخواهد بود، مگر این که افرادی باشند که بتوانند با نهاد پیوسته در حال بسط و توسعه واقعیت های پیش رو، خلاقانه رفتار کنند.

۱. فرهنگ معین (رها، وارسته، بی قید و بند)

در حقیقت پایه و اساس جوامع توسعه یافته خلاقیت است. این جوامع نه تنها با استفاده از خلاقیت مسائل خود را شناسایی می کنند، بلکه راه حل این مسائل را نیز از طریق خلاقیت می جویند (بوهم^۱، ۱۹۹۸، نقل از صادقی مال امیری: ۱۷).

به عقیده گیلفورد تا وقتی که انسان به مشکلی برخورد نکند و زندگی او از روی عادت و یا بر مبنای دور زدن مشکلات سپری شود خلاقیتی در کار نیست، ولی همین که به مشکلی برخورد کرد و خواست آن را حل کند، فرایند فکری و اعمالی که متعاقب آن برای حل مشکل ایجاد می شود خلاقیت نام دارد.

از آنجا که خلاقیت در فضای ترس آلود و خشک نمی تواند ایجاد و پرورش یابد لذا به کارگیری شیوه مبتنی بر مشورت و مشارکت بسیار سودمند است زیرا محیط آموزشی را به فضای شاداب و مناسب برای تربیت خلاقیت مبدل می سازد. وقتی یکی از راه های مهم ایجاد خلاقیت به وجود آوردن فضای مناسب آن است، مدیر مدرسه باید رغبت لازم برای شنیدن آراء و ایده های جدید از هر کس را داشته باشد (ساعتچی، ۱۳۷۴: ۵۳).

با این وجود برای تعریف خلاقیت راه ها و روش های مختلفی وجود دارد و هرکس آن را به شکلی تعریف می کند که به چند تعریف می پردازیم:

-خلاقیت به انواع یک فرایند فکری، راه حلی برای یک مسئله، یک محصول یا یک تلاش ارائه میدهد. (باثر، ۱۹۹۳)

-به تعریفی دیگر، خلاقیت توانایی ایجاد یک نظریه بدیع یا تطبیق دادن نظرات دیگران است. گاردنر (۱۹۸۹) معتقد است که خلاقیت توانایی حل مسائل یا تولید کالایی به طور منظم به شکلی بدیع است.

دانش آموز

دانش آموز از لحاظ لغوی به معنی کسی است که دانش می آموزد و در اصطلاح، برای اطلاق به محصلان رسمی در سطح تحصیلات پیش از دانشگاه به کار می رود. در یک نظام آموزشی، وقتی یک فرد می آموزد که «دیگران چه گفته اند و چه کرده اند» و برایش می گویند که «مسائل پیچیده ی یک علم را چگونه حل کرده اند» دانش آموز، دانشجو یا طلبه است. فقط از زمانی که خودش به مرز دانش می رسد و مسئله تازه ای را کشف یا حل می کند یک محقق و دانشمند است.^۲

¹ Bohm

^۲. رجایی ریزی، حمید، اندیشنامه چیست؟، دیپاچه، ص ۱۲

جمال الغیطانی^[۲]

«نوشته خوب خود ماندگار و پایا می‌شود. هر قدر میزان آزادی بیشتر شود ما ارزش بالاتری خواهیم یافت.»

یکی از بزرگترین اشتباه‌های آموزش در گذشته و حال اکثر جوامع کمتر توسعه یافته و حتی در حال توسعه وجود چهارچوب‌های مشخصه برای دانش آموزان است. منظور از چهارچوب در اینجا تعداد و مقدار مشخصی اند: افکار، اطلاعات، جهان بینی‌ها، دانش و... است. که خواه به میل حاکمیت یا از کوتاهی و عدم تسلط نویسندگان به وجود می‌آید. در این چهارچوب‌ها به دانش آموز گفته می‌شود از عینک خاصی به دنیا نگاه کند و در جهت خواسته شده قدم بردارد برای مثال در عربستان دین اسلام بر ادیان دیگر برتری داده می‌شود و دانش آموز به گونه‌ای تربیت می‌شود که به جز اسلام حتی زحمت شناخت ادیان دیگر را به خود نمی‌دهد. و در اسرائیل پیروان موسی (ع) نیز به گونه‌ای آموزش داده می‌شوند. که از مسلمانها متنفر بوده و بجز یهودیت دین دیگری را به حق نمی‌شناسند اما باید آموزش به گونه‌ای باشد که دانش آموز خود پرسش‌گر و محقق باشد و نه پیرو، چون اگر پیرو باشد بیشتر نقش سرباز را دارد تا یک دانش آموز. البته چون هر حکومت و ایدئولوژی نیاز به سرباز دارد در اکثر جوامع این مشکل وجود دارد. یک نمونه‌ی بسیار جالب که به ما نشان می‌دهد که آموزش جوامع در حیطه‌ی چهارچوبها قرار دارد و این چهارچوبها چه مقدار انسانها را نگاه می‌دارد، نخستین انسان در ماموریت آپولو ۱۱ در ۲۰ ژوئیه ۱۹۶۹ پا بر کره‌ی ماه نهاد این یعنی یک موفقیت بسیار بزرگ برای انسان هرچند داده‌ها و اطلاعات دقیق سفر هنوز به طور کامل در اختیار عموم نیست و هدف اصلی سفر سیاسی و نظامی بود.

در این طرف تقریباً همزمان با انسان‌های نخستین ساک و چرخ اختراع شده است و انسانها از این اختراعات ساده استفاده می‌کردند. سال‌های سال انسان به خاطر حمل ساک و چمدان در سختی بود و حتی افراد ثروتمند و هتل‌ها و ترمینالها افرادی را برای حمل ساک‌ها استخدام می‌کردند. اما در سال ۱۹۷۰ شخصی به نام برنارد سادو اولین ساک یا چمدان چرخدار را معرفی کرد. یعنی حتی بعد از قدم گذاشتن به کره‌ی ماه انسان توانست چهارچوبها را بشکند و چرخ و ساک را با هم ترکیب کند و حتی می‌توان گفت چمدانهای چرخدار برای بشریت مفید تر از قدم گذاشتن به ماه بود. چون در اختیار همگان است و همه از آن سود می‌برند.

یک جمله‌ی معروف وجود دارد که می‌گوید: اگر کارهای همیشگی را انجام بدهی نتیجه‌ی همیشگی را می‌گیری.

اگر ما در چهارچوبهای خودمان دانش آموزان را تربیت کنیم همچنان جامعه‌ای همانند خود خواهیم داشت و این گونه تربیت همچنان تکرار می‌شود. با بررسی تعدادی از انشاهای دانش آموزان در موضوع

آزاد متوجه خواهیم شد که تمام آنها با هم تفاوت دارند و هر کدام به موضوعی اولویت می دهند تا از آن صحبت کنند. هر کدام دردی، شادایی، رنج، یا پدیده و مشکل و... را برای صحبت انتخاب کرده اند و از دید هر کدام نگفته ای را که ما فراموش کرده ایم به تصویر کشیده اند.

کتابهای نگارش با ویژگی هایی چون پرورش قدرت استدلال، خود تنظیمی و خودآموزی، تفکر و تامل مستقیم، نگاه معطوف به واقعیت و نیز بهره گیری از حواس پنجگانه، دانش آموز را مجبور به تفکر در دنیای اطراف خود می کنند و با نوعی مشارکت در نقد عملی، در پایان هر درس، از بهترینها در این حوزه اند. از این رو این کتابها می توانند نه تنها در برنامه ی درسی ادبیات فارسی و علوم انسانی بلکه در کل ساختار نظام آموزشی ایران و در برنامه ی درسی آموزش و پرورش ایران بی نظیر باشند. از آنجا که کتاب های نگارش تفکر را در مرکز توجه قرار می دهند می توان این کلاسها را کلاس تفکر نامید که خط پایانی بر بی سوادی پنهان ناشی از ترس نوشتن است. (گلمرادی، ۱۳۹۷).

جالب توجه است که در ۹۵٪ از دانش آموزان موضوع آزاد ترس و استرسی را ایجاد نمی کند. چون هر موضوع آزاد به دانش آموز وقت و فرصتی برای گفتن می دهد و اگر تعداد این موضوع آزادهای بیشتر باشد دانش آموزان را وادار به تفکر خارج از چهار چوب می کند. و هر موضوع آزاد فرصتی برای جرقه ای در ذهن دانش آموز است. و گاه این موضوعها از زندگی روزمره نشات می گیرد. و به همین دلیل در زندگی روزمره نیز باعث پیشرفت، موفقیت و خلاقیت می شود. چون هر علمی نتیجه ی یک خلاقیت متفاوت است. و اگر موضوعهای درس آزاد دانش آموزان در اختیار همدیگر قرار داده شود باعث می شود که با دیدگاه های مختلف برخورد کرده و به نوعی شناخت آنها درباره ی سایر دانش آموزان نیز بیشتر می شود.

اما نکته ی جالب این است که گاهی دانش آموزان درباره ی خود نوشته و همین باعث می شود که شناخت آنها از خود افزایش یابد و به نوعی خودشناسی برسند زیرا با نوشتن، افکار از حالت ذهنی خارج شده و به حالت بصری تبدیل می شود و عملاً یک کار روانشناسی است.

و علاوه بر همه ی اینها درس آزاد می تواند فرصت خوبی باشد تا دانش آموز به نویسندگی روی آورد و می تواند آنچه را که از درونش جوشش می کند حتی در همین تعداد صفحات محدود بنویسد و این یعنی مقدمه ای برای شروع نویسندگی.

نویسندگی به عنوان یک تمرین خلاقیت

با نویسندگی می توان به نحو بارزی قدرت تصور را پرورش داد. آزمایش های علمی (روان بودن در نویسندگی) را به عنوان یک شاخص اساسی استعداد خلاقیت ارزیابی نموده است. بعضی متخصصین خلاقیت تاکید دارند که «تمرین نویسندگی جزء لاینفک هر کوشش واقعی برای بهره وری مغزی است.»

اگر دانش آموزان قدرت تصور خود را به کار ببرند نیازی نیست که از شکست های موضعی مایوس شوند.

کافی است خود را به جای بزرگ ترین نویسندگان قرار دهند تا دریابند که آنان چگونه در بارانی از ملامت ها مقاومت نمودند.

سامرست موام نویسندگی را وقتی ۱۸ ساله بود شروع نمود. لیکن ۱۰ سال طول کشید تا توانست درآمدی که کفایت زندگی اش را می کرد به دست آورد. حتی اگر دانش آموزان هرگز نویسندگی را حرفه خود قرار ندهند راه های متعددی از طریق نویسندگی به نحو آماتور وجود دارد که می توانند به وسیله آن استعداد خلاقیت خویش را بالا ببرند.

نوشتن از معتبرترین ابزارهای پرورش استعدادها و بروز خلاقیت است. در تاریخ زندگی نوابغ عالم، کمتر نابغه ای را می توان یافت که نویسندگی نکرده باشد. حتی اگر نویسندگی به عنوان سرگرمی و رفع ملالت انتخاب شود. امکان بروز خلاقیت های ذهنی را بالا می برد (رئوف، ۱۳۹۰: ۷۲).

این امر در جهان هم از سابقه ای دیرین برخوردار است. در مصر باستان نوشتن از ملزومات یادگیری بود و بحث و تبادل نظر دانش آموزان درباره ی انشاهای هم در کلاس درس را از سنت های به جا مانده از یونان و روم باستان دانسته اند. (واتانابه، ۱۳۹۱: ۱۷۰).

امروزه در نظام های آموزشی مدرن دنیا نیز نوشتن ارزش و جایگاه والای دارد؛ چراکه آن را نوعی کشف کردن می دانند و فعالیتی است که ناقل و حامل و حافظ میراث فرهنگی انسانها، یعنی تمام تجربه ها و ادراکات انسانی، به شمار می آید. (فاضلی، ۱۳۹۱: ۱۷۴)

از نگاهی دیگر باید بعضی از چهار چوبها و بعضی از موارد حتما در آموزش باشد چون این موارد علوم پایه بوده و برای همه ی افراد و در زندگی روزمره مورد نیاز و مفید است. پس باید آموزش به گونه ای باشد که امیخته ای از درس آزاد و علوم پایه باشد.

اما باید این نکته را قبول داشت که هیچ علمی و سواد بدون پایه و اساس قبلی به دست نمی آید. و اما باید دانست که چه چیزی اولویت دارد و چه چیزی نه. و حتی در مورد عکسها و تصاویر نیز سختگیری لازم را انجام داده اند و هر شکل و تصویر بی معنی از نظر ما، شاید پایه ی افکار و آینده ی دانش آموزان باشد، به طور مثال در کتابهای ابتدایی برای نشان دادن ورزش و سلامتی در تمامی عکسها پسرها مشغول ورزش کردن هستند. و این مشکل به ظاهر بی معنی است اما برای دانش آموزان دختر این مفهوم را به طور غیر مستقیم می رساند که پسرها ورزش می کنند و دخترها نه و می توان گفت که این خود یک قدم ساده برای دوری دختران از ورزش کردن است.

در نهایت و برای جمع بندی باید گفت به تعداد تک تک انسان های کره ی زمین افکار، امیال، استعداد، جهان بینی و... متفاوتی وجود دارد که هیچ کتابی انقدر قوی نیست که همه ی این امیال را در بر بگیرد و همه ی این استعدادها را پوشش دهد.

از طرفی در گذشته علم انقدر کم توسعه یافته بود که یک شخص می توانست، طب، نجوم، ریاضی و... را با هم بخواند و در همگی سرآمد و توانا باشد. اما در حال حاضر علم به حدی پیشرفت کرده است که هیچکس این چنین توانایی را ندارد و با توجه به محدودیتهای انسان در بعد زمان و مکان می توان گفت غیر ممکن است. و افراد سرآمد و توانا و به عبارتی نابغه ی هر رشته حتی در کل ان رشته نمی توانند حرفی برای گفتن داشته باشند و این نابغه ها ی جامعه ی بشریت با تمام قدرت و استعدادشان می توانند در یک شاخه از یک رشته توانا باشند و به اصطلاح خودی نشان بدهند.

جامعه آماری

- ❖ جامعه عبارت است از مجموعه ی تمام افراد، گروه ها، اشیا و یا رویدادهایی که دارای یک یا چند ویژگی مشترک باشند. تعداد اعضای جامعه را حجم یا اندازه ی جامعه مینامند و با حرف بزرگ N نشان می دهند. (بیکر، ۱۳۹۲: ۱۷۲).
- بنابراین بر اساس تعریف فوق، جامعه آماری این تحقیق شامل دانش آموزان دختر، (مقاطع راهنمایی و دبیرستان) در مناطق (۱۳ و ۶) می باشد که تعداد آنها به ترتیب (۳۳۹ و ۳۲۰) نفر است.

حجم نمونه

- ❖ نمونه حاصل گرد آوری اطلاعات فقط درباره ی تعدادی از اعضای جامعه ی آماری است (دواس، ۱۳۹۱: ۶۷).
- برای سهولت در انجام این پژوهش حجم نمونه ۱۰۰ نفر تعیین گردید.

روش نمونه گیری

- ❖ در این تحقیق با توجه به اینکه جامعه ی آماری در اختیار می باشد، بنابراین از نمونه گیری تصادفی استفاده شده است.
- ❖ افراد نمونه به صورت خوشه ای تصادفی از هر منطقه انتخاب شده و به انها مراجعه کرده و اطلاعات لازم جمع آوری شده است.

نظر سنجی ها به شرح زیر است:

۱. آیا تاکنون در موضوع آزاد به درس یا کاری فکر کرده اید که در کتاب نبوده باشد؟
(دختران مقطع راهنمایی منطقه ۶)
بله (۷۶٪) / خیر (۲۴٪)
- (دختران مقطع دبیرستان منطقه ۱۳)
بله (۸۱٪) / خیر (۱۹٪)

۲. آیا موضوع یا درس آزاد باعث نوآوری یا خلاقیت در شما می شود؟
(دختران مقطع راهنمایی منطقه ۶)

بله (۹۵٪) خیر (۵٪)

(دختران مقطع دبیرستان منطقه ۱۳)

بله (۹۳٪) خیر (۷٪)

۳. آیا موضوع یا درس آزاد می تواند باعث شود شما زمانی برای ناگفته های خود داشته باشید؟
(دختران مقطع راهنمایی منطقه ۶)

بله (۹۸٪) خیر (۲٪)

(دختران مقطع دبیرستان منطقه ۱۳)

بله (۱۰۰٪) خیر (۰٪)

۴. آیا موضوع یا درس آزاد باعث پیشرفت در دانش آموزان می شود؟
(دختران مقطع راهنمایی منطقه ۶)

بله (۹۷٪) خیر (۳٪)

(دختران مقطع دبیرستان منطقه ۱۳)

بله (۹۹٪) خیر (۱٪)

۵. آیا جای آن برای گفتن ناگفته ها کم است؟
(دختران مقطع راهنمایی منطقه ۶)

بله (۹۴٪) خیر (۶٪)

(دختران مقطع دبیرستان منطقه ۱۳)

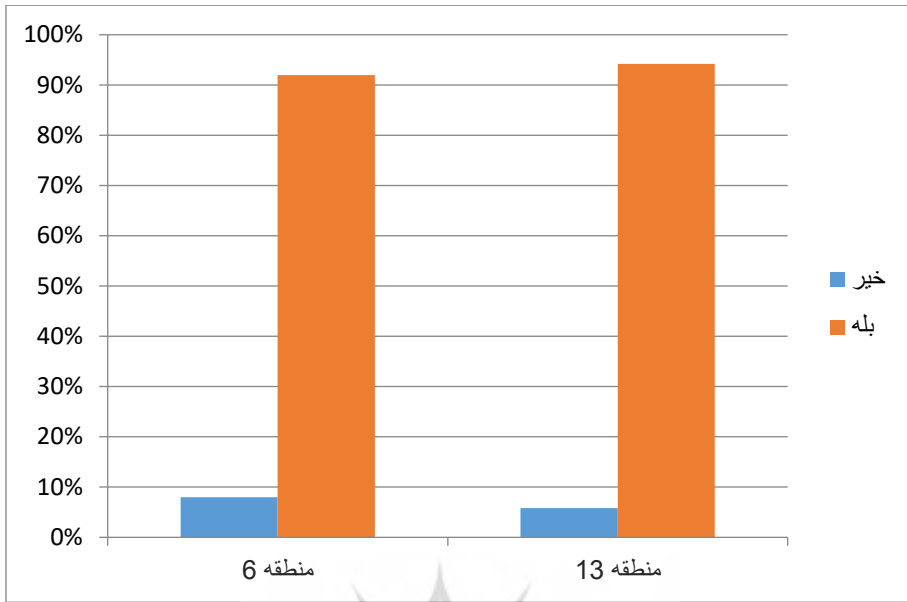
بله (۹۸٪) خیر (۲٪)

نمودار

در نمودار زیر میانگین پاسخ دانش آموزان دختر (راهنمایی و دبیرستان مناطق ۱۳ و ۶) نشان داده می شود :

دختران منطقه ۶ / میانگین پاسخ : بله (۹۲٪) خیر (۸٪)

دختران منطقه ۱۳ / میانگین پاسخ : بله (۹۴٪) خیر (۵/۸٪)

راهکار و نتیجه گیری

بهترین کار این است که به دانش آموزان یاد بدهیم که چگونه فکر کنند، چگونه خلاق باشند و چگونه از دید خود به دنیا نگاه کنند و اینکه درس آزاد فقط متناسب با ادبیات بومی در کتب درسی نباشد بلکه موضوع آزادی بدون وابستگی به هیچ یک از عناوین کتاب باشد تا ناگفته ها و آنچه که در درون خود دانش آموز می جوشد بدون محدودیت و ترس در این درس نوشته شود و با این روش می توان به مشکلات دانش آموزان و درد دل های آنان پی برد و بدون هیچ سرزنش و انتقادی از تفکر و احساس دانش آموز به رفع بسیاری از مشکلات آنها پرداخت و آنها را درک کرد. در این مقاله به این نتیجه می رسیم که تاثیر موضوع یا درس آزاد بر پیشرفت و خلاقیت دانش آموزان بی تاثیر نیست و اینکه میزان وجود درس آزاد در کتب درسی برای بیان ناگفته های دانش آموزان این مناطق کم است. و می توان گفت که میزان این تاثیر بر خلاقیت و... دانش آموزان این منطقه تقریباً برابر می باشد و تفاوت چندانی در خلاقیت این دانش آموزان دیده نمی شود.

به امید اینکه جامعه ی نوین به جامعه ای تبدیل شود که در آن دانش آموزان بدون هیچ ترس و استرسی و با آزادی کامل (بیان و نوشتن) شادی، ناراحتی، درد و رنج، افکار و... را حتی اگر بشود در همین چند صفحه ی خالی بیان کنند تا اگر امکان داشته باشد حتی نیمی از مشکلات دانش آموزان چه توسط عوامل مدرسه یا توسط والدین رفع شود.

پیشنهادات کاربردی

به عنوان یک معلم و با توجه به نتایج این پژوهش و همچنین لزوم توجه ویژه به تاثیر درس یا موضوع آزاد بر خلاقیت دانش آموزان ضروری است، موارد زیر مد نظر قرار گیرد:

- ✓ برگزاری کارگاه های آموزشی و توزیع جزوات آموزشی در جهت افزایش تاثیر موضوع آزاد بر خلاقیت دانش آموزان .
- ✓ اختصاص دادن بحث های آزاد جهت یادگیری مهارتهای اجتماعی و زندگی و نحوه ی مقابله با مشکلات دانش آموزان.

پی نوشت:

۱. سایت فکر نو - <http://www.fekreno.org>
۲. سایت مدیرینفو <http://www.modirinfo.com>
۳. سایت متمام <https://motamem.org>
۴. <http://ijrood-edu93.blogfa.com>

منابع:

- (اشرفی زاده، فاطمه سادات. عضو شورای نویسندگان صدای معلم). (۱۳۹۴). مقاله درباره ی ادبیات بومی متوسطه ی اول
- گروه های آموزشی دوره ی دبستان ایچرود. (اسفند، ۱۳۸۹).
http://ijrood-edu93.blogfa.com
- عبدی، کامران؛ کاظمی، حسین. حمیدی راد، حمید. رحمت ابادی، الهام. خرداد (۱۳۹۴). مقاله ی ارسالی، "کودک و خلاقیت". گروه کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند. علوم تربیتی و مدیریت آموزشی. انتشار سایت فکر نو- www.fekreno.org
- بام گارتنر، جفری (Jeffrey Baumgartner). بهمن (۱۳۸۴). مقاله ی "ده گام به سوی تقویت خلاقیت"، ترجمه ی حمید میرزا اقایبی. برگرفته از سایت - jpb.com، انتشار توسط: سایت فکر نو.
- گلمرادی، صدف. (۱۳۹۷). حق نوشتن، ضرورت وجود درس نگارش در برنامه ی درسی. مجله رشد آموزش زبان و ادب فارسی، شماره ۱۲۴ (۳ صفحه - از ۶۶ تا ۶۸).
- رئوف، علی. (۱۳۹۰). انشا روییدن در خود، تهران: آبیژ.
- فاضلی، نعمت الله. (۱۳۹۱). مردم نگاری هنر. تهران: فخراکیا.